

**UNIVERSITATEA LIBERĂ INTERNAȚIONALĂ DIN
MOLDOVA**

Cu titlu de manuscris
CZU: 339.9.339.5(498 =135.1)

Florin IORDACHE

**IMPACTUL CORPORAȚIILOR
TRANSNAȚIONALE ASUPRA PROCESELOR DE
INTEGRARE ECONOMICĂ A ROMÂNIEI ÎN UE**

Specialitatea 08.00.14 - Economie mondială;
relații economice internaționale

A U T O R E F E R A T
al tezei de doctor în economie

Chișinău - 2007

Teza a fost elaborată la catedra „Economie și relații economice
internaționale”, Universitatea Liberă Internațională din Moldova

Conducător științific: **Svetlana Gorobievschi**, doctor în
economie, conferențiar universitar

Referenți oficiali: **Oleg BUGA**, doctor habilitat în
economie, conferențiar universitar
Corina STUDIONOV, doctor în
economie, conferențiar universitar

Susținerea va avea loc la 07 septembrie, orele 14.00, în cadrul
ședinței Consiliului Științific Specializat D34.08.00.14-04 de pe
lângă Universitatea Liberă Internațională din Moldova, pe adresa:
2012 Chișinău, 52, str. Vlaicu Pârcălab, sala Senatului.

Teza și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca Națională,
biblioteca ULIM și pe site-ul [www . cnaa.acad.md](http://www.cnaa.acad.md)

Autoreferatul a fost expediat la 7 august 2007

Secretar științific
al Consiliului Științific Specializat
dr. hab., conf. univ.

Alexandru Gribincea

Conducător științific,
dr., conf.univ.

Svetlana Gorobievschi

Autor

Florin Iordache

I. CARACTERISTICA GENERALĂ A TEZEI

Actualitatea temei de cercetare. Dezvoltarea sistemului modern de relații economice internaționale derulează sub incidența proceselor acceleratorii ale globalizării economice. Forțele motrice ale acestui proces se evidențiază prin Corporațiile Transnaționale (CTN), care reprezintă o componentă forte a businessului corporativ, activează preponderent la scară mondială, consolidând relațiile economice internaționale. CTN efectuează operațiile sale în baza elaborării strategiilor globale, legând piețele regionale și naționale, asigurând unitatea economiei mondiale. Una din direcțiile de expansiune a CTN, ce determină dezvoltarea industrială internațională, este activitatea lor investițională. Migrația capitalului transnațional sub forma investițiilor străine directe (ISD), devine una din cele mai importante surse de creștere a economiei mondiale și stimulent pentru lărgirea relațiilor economice internaționale.

O tendință esențială asupra caracterului și scării activității investiționale a CTN exercită regionalizarea economiei mondiale sub influența globalizării. În Europa Occidentală procesele integraționiste au căpătat o dezvoltare accelerată, comparativ cu alte regiuni ale Terrei. În acest context clar se evidențiază una din caracteristicile specifice ale REI – interacțiunea internaționalizării(globalizării) mondiale a vieții economice și integrarea economică regională.

Transformările ce au loc în Europa Occidentală conduc la schimbări profunde în climatul investițional, plasând CTN în fața necesității de adaptare a operațiilor internaționale corporative la condițiile actuale de amplasare a ISD. Capitalul produs de CTN are importanță mare în adâncirea proceselor integraționiste în Uniunea Europeană (UE), în cadrul spațiului economic european.

După revoluția din 1989 România a pășit pe calea implementării instrumentelor economiei de piață. Ca și orice țară în tranziție ea a suferit multe cataclisme în procesul de democratizare a societății și trecere la o economie deschisă. Dereglările economice în sectorul real a impus soluționarea problemelor existente prin atragerea investițiilor străine, implementarea tehnologiilor de vârf și managementului performant. Aceste cauze au provocat necesitatea studierii posibilităților economiei românești de atragere a CTN în dezvoltarea economiei și sporirea competitivității ei pe piața mondială.

Analiza posibilităților ISD în procesele de integrare, soluționarea problemei privitor la realizarea potențialului investițional al CTN constituie și obiectul de studiu al prezentei lucrări, dat fiind faptul că în știința autohtonă aceasta este o direcție puțin studiată, deși pe arenă mondială există unele investigații în acest domeniu. Iar cercetătorii autohtoni au abordat doar anumite aspecte ale activității CTN și lucrări fundamentale la acest capitol sunt foarte puține. Această situație determină scopurile și sarcinile investigațiilor prezentei teze de doctorat.

Scopul cercetării constă în studierea complexă a activității corporațiilor transnaționale în lume și în România, impactului lor asupra climatului investițional

prin prisma migrației capitalului transnațional, în condițiile formării unei piețe unice și consecințelor acestora în economia regională din Europa.

Atingerea scopurilor trasate necesită rezolvarea **sarcinilor**:

- evaluarea rolului și funcțiilor CTN în dezvoltarea economiei mondiale și europene;
- dezvoltarea metodologiei de cercetare a activității investiționale a CTN;
- determinarea locului și rolului CTN europene în fluxurile mondiale a ISD;
- diagnosticarea climatului investițional în România;
- aprecierea direcțiilor principale de expansiune a CTN în țările recipiente pe piața unică din Uniunea Europeană;
- analiza interacțiunii integrării economice regionale și activității investiționale CTN în Uniunea Europeană;
- estimarea particularităților influenței ISD asupra aprofundării proceselor integraționiste în Uniunea Europeană;
- evaluarea impactului CTN din România în domeniul atragerii capitalului transnațional și asigurării proceselor de integrare a României în Uniunea Europeană.

Studiul acestor aspecte vor contribui la extinderea procesului de creștere economică, procesului investițional, de atragere a capitalului financiar, tehnologic, uman, etc., de soluționare a problemelor cu care se confruntă economia României la etapa integrării în Uniunea Europeană.

Obiectul de cercetare constă în studierea consecințelor socio-economice ale REI în condițiile extinderii CTN, procesului de integrare a României în economia mondială și UE, studierea atragerii ISD și influența lor asupra gradului de internaționalizare a economiilor naționale.

Suportul teoretico-științific și metodologic al tezei. La pregătirea prezentei teze autorul a sintetizat materialele științifice ale savanților cu renume mondial și cu aport important în domeniu ce s-au preocupat de teoriile și concepțiile dezvoltării și integrării economice în contextul european, evoluția relațiilor comerciale pe plan internațional, diferite aspecte ale activității CTN și integrării regionale în Europa: I.Danning; S.Davis; M.Dinu; N.Dobrotă; H.John; D.Lessard; C.Michaleț; A.Mazilu; C.Mereuță, A.Ostapovici., I.Popescu, A.Toffler, R.Vernon ș.a..

În procesul cercetării autorul a ținut cont de legile, decretele, instrucțiunile, regulamentele, în care s-au făcut referiri la tema cercetării.

Printre cercetătorii autohtoni, care sub diferite aspecte au studiat problemele metodologice ale ISD, rolul și funcțiile acestora, inclusiv impactul CTN în creșterea economiilor naționale, pot fi menționați: O.Buga; B.Chistruga; V.Cărăre; A.Gribincea; D.Moldovanu; V.Raileanu; P.Roșca; S.Gorobievski; ș.a.

Baza informațională a cercetării o constituie datele statistice publicate de către OCDE, UE, MAE din România, Ministerul Integrării Europene, UNCTAD, Departamentul de statistică – EUROSTAT, Comitetul pentru investițiile

internaționale și companii multinaționale, Agenția Română pentru Investiții Străine (ARIS) ș.a. Datele statistice prezentate în teză au fost studiate pentru perioada 1990-2005. Informația statistică UNCTAD, ce prevede activitatea CTN, este luată în studiu până în 2000, motivul fiind întârzierea Rapoartelor mondiale anuale UNCTAD.

La întocmirea prezentei teze autorul a apelat la cadrul legislativ și materiale analitice, elaborate de organisme de talie internațională și naționale la tema dată: Academia Română; ASE București; Institutul de Relații Internaționale (România); Institutul de Stat al Relațiilor Internaționale din Moscova (MGIMO); Academia de Relații Internaționale și Studii Diplomatice (România); Institutul European din România (IER).

Au fost utilizate materialele conferințelor și simpozioanelor științifico-aplicative, materialul factologic pe problematica cercetată și literatura de specialitate editată în Moldova, România, Rusia, SUA alte țări.

Noutatea științifică a investigației o constituie:

- analiza de sinteză a rolului și funcțiilor CTN în economia mondială;
- cercetarea tendințelor în dezvoltarea economiei mondiale contemporane în concordanță cu noile abordări teoretico-metodologice ale integrării economice a României în UE;
- determinarea instrumentelor principale de evaluare a transnaționalizării economiilor naționale;
- evaluarea pozițiilor Europei Centrale și de Est în circulația investițională mondială;
- diagnosticarea structurii naționale a economiei României în contextul integrării, dinamicii fluxurilor ISD și impactul acestora asupra economiei românești;
- utilizarea modelului matematic ca instrument managerial în previziunea economică a atragerii ISD de CTN în România;
- prezentarea experienței UE în domeniul atragerii ISD în România, modului de gestiune și alocare a acestora pe domenii.

În baza cercetărilor științifice efectuate s-a evidențiat interdependența integrării interregionale și migrația capitalului transnațional în UE prin intermediul CTN, consecințele pozitive ale acestui fenomen pentru economia României.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă este determinată de:

- elaborarea și aplicarea în practică a specificului interacțiunii proceselor integraționiste regionale și corporative internaționale ale CTN;
- elaborarea metodicii de planificare și programare a strategiilor investiționale;
- fundamentarea politicii de atragere a CTN în sectorul real al economiei românești;
- identificarea opțiunilor de creștere economică în baza performanțelor CTN cu scopul integrării în UE.

Postulatele elaborate de către autor, indicatorii de evaluare ai activității investiționale și producției internaționale CTN pot fi utilizate la elaborarea cursurilor la disciplinele economice și, în special, la Economia mondială și REI.

Valoarea practică a lucrării. Rezultatele cercetărilor au fost prezentate de autor în rapoartele științifice la conferințele și simpozioanele științifico-practice de talie națională și internațională, din orașele București, Chișinău, precum și la diferite foruri internaționale cu caracter decizional, care au derulat în orașele Santiago de Chile, Mexico, Marrakech, Geneva, Roma etc., la care autorul a participat în calitate de Deputat al Parlamentului României. Multe din propunerile autorului au găsit oglindire în Acordurile de Parteneriat și Memorandumurile internaționale încheiate între Guvernul României și Uniunea Europeană.

Aprobarea rezultatelor investigației. Rezultatele cercetărilor au fost prezentate de autor în rapoartele științifice la conferințele și simpozioanele științifice de talie națională și internaționale din orașele Santiago de Chili (Cili), Marrakech (Maroc), Paris (Franța), Geneva (Elveția), Roma (Italia), București, Chișinău etc. în perioada anilor 2001-2005.

Structura lucrării. Conținutul lucrării este expus pe 135 de pagini, ilustrat cu 33 tabele, 17 figuri și 12 formule. Bibliografia lucrării numără 145 de surse. Teza este alcătuită din introducere, trei capitole, concluzii și recomandări, lista lucrărilor utilizate din 145 surse și 32 anexe.

Capitolul 1 - Conceptul teoretico-metodologic de concentrare și migrațiune a capitalului transnațional în economia mondială - reflectă esența și particularitățile conceptului de integrare a economiilor naționale prin intermediul migrațiunii capitalului transnațional și reușește să efectueze analiza sistemică a activității CTN.

Capitolul 2 - Rolul sistemului de companii străine în asigurarea creșterii economice a României - prezintă diagnostica structurală a sistemului de companii românești în perspectiva postintegrării; analiza diverselor companii străine, determinând impactul lor în creșterea economică a României.

Capitolul 3 - Exigențele și perspectivele atragerii capitalului de țările în tranziție - evidențiază politicile pe plan mondial în atragerea ISD, particularitățile utilizării capitalului străin de către țările în curs de dezvoltare, strategia integrării României în Uniunea Europeană și impactul pozitiv al atragerii capitalului străin în soluționarea problemelor social-economice din țară.

Publicații. Conținutul tezei este expus în 32 lucrări în volum de 7,5 c.a.

II. TEZELE FUNDAMENTALE ALE LUCRĂRII

În capitolul I – „Conceptul teoretico-metodologic de concentrare și migrațiune a capitalului transnațional în economia mondială” – se argumentează diversitățile și complexitatea fenomenului globalizării, intensificarea concurenței, creșterea importanței proceselor de integrare regională, sporirea volumului tranzacțiilor comerciale au survenit la extinderea activității corporațiilor transnaționale (CTN).

După datele ONU numărul CTN a sporit considerabil. Către finele sec. XX se enumera câteva zeci de mii asemenea structuri, ce controlau peste 276 mii companii-fiice. Pe teritoriul țărilor industrial-dezvoltate erau amplasate peste 80% din companiile-mame și circa 1/3 din cele afiliate, în țările în curs de dezvoltare – corespunzător 19,5 și 50%, în țările cu economia în tranziție – circa 0,5 și 17%. Pe an ce trece numărul CTN se extinde.

Accelerarea și aprofundarea procesului de internaționalizare a economiei mondiale autorul o exprimă prin multiplicarea întreprinderilor și formelor de colaborare între economiile naționale și internaționale. Aceasta motivează țările de a participa, într-o măsură din ce în ce mai mare și mai eficace, la diviziunea internațională a muncii.

Procesul de globalizare necesită o tratare sistemică a CTN.

În urma sintezei literaturii de specialitate autorul a ajuns la noțiunea: *CTN – sunt întreprinderi, care-și implementează, își desfășoară și își dezvoltă activitatea sa în mai multe economii și direcții, coordonează și exercită controlul și repartizează operațiunile mondiale dintre diferite țări pe baza unei strategii comune, în scopul atingerii obiectivelor proprii.*

În relațiile de piață crește competitivitatea economiei în ansamblu și prin aceasta este posibilă influența activității economice a CTN asupra cerințelor pieții internaționale. Pentru țările în tranziție, care sunt dintre cele mai sensibile la influența factorilor externi, integrarea în economia mondială devine o cale fără alternativă, indiferent de orientarea lor geografică sau politică.

CTN ca întreprinderi prezintă nu doar companii mari cu sfere de activitate multiramurale și globală, dar și companii mici și mijlocii, îngust specializate care dețin întreprinderi-fiice peste hotare. În procesul evoluției CTN utilizează diverse forme de structuri organizatorice. Ele diferă de companiile naționale, care au operațiuni comerciale internaționale. Diferența se explică prin faptul, că ele transferă peste hotare nu doar marfă, dar și însuși procesul de producție, plasează capitalul său, unindu-l cu forța de muncă externă în ramurile producerii internaționale. CTN exportă după hotarele naționale etape ale ciclului de producere. Astfel capitalul transnațional înfăptuiește un circuit de talie mondială. În procesul elaborării strategiilor sale CTN iau în vedere particularitățile conjuncturii atât țărilor de origine, cât și țărilor recipiente.

Autorul ajunge la concluzia că fenomenul CTN este contradictoriu, pe de o parte, ele posedă un potențial considerabil financiar și tehnico-științific, care conduce la creșterea economică a diferitor țări sau regiuni ale lumii. Pe de altă parte, CTN pot provoca adâncirea decalajului între nivelele dezvoltării economiei diferitor țări, regiuni, precum și schimbului internațional de mărfuri, servicii, capital și tehnologii¹.

O etapă calitativă a procesului de dezvoltare a CTN o provoacă internaționalizarea piețelor producției și capitalului, care șterg hotarele economiilor naționale și se scontează cu rezultatul transnaționalizării. Transnaționalizarea se exprimă prin lărgirea REI, precum și perfecționarea formelor organizării capitalului, exprimat în CTN și bănci transnaționale. O particularitate a acestei etape este dinamica stabilă a capitalului transnațional, creșterea volumelor producerii internaționale a CTN, care duc la globalizarea relațiilor economice.

Cele mai mari CTN din lume, de regulă, au o înaltă diversificare de activități. De aceea clasificarea ramurală a celor mai mari 100 CTN ale lumii are loc după tipul de activități, însă, în viziunea autorului, și mai important criteriu al tranzacțiilor CTN este indexul transnaționalizării.

Acest indicator complex prezintă o mărime mediată din corelația costului activelor comune și străine, volumul vânzărilor comune și străine, de asemenea și numărul personalului total și străin. Indexul mediat a transnaționalizării a celor mai mari 100 CTN ale lumii constituie 55%. De o valoare mai mare a acestui index dispuneau CTN a Europei de Vest, în special următoarele țări mici, ca Elveția, Belgia, Norvegia, Suedia și Olanda, de asemenea și CTN din Canada. În SUA și Japonia indexul transnaționalizării companiilor(q) este relativ scăzut. Printre ramurile dominante în lume, după acest indicator, se aflau industria alimentară și industria chimică, q = 65 -67 %.

O trăsătură caracteristică a REI moderne este tendința de formare a grupurilor internaționale din diferite țări. Formarea mai mult sau mai puțin a complexelor economice stimulează regionalizarea relațiilor economice. Apariția posibilităților pentru libera circulație a mărfurilor, serviciilor, oamenilor și capitalului între țările membre provoacă posibilitatea integrării CTN în realizarea complexă a obiectivelor sale în limitele grupurilor internaționale: UE; AELS; OECD; CEFTA.

Dacă CTN mici și mijlocii funcționează, în majoritatea cazurilor într-o regiune, atunci CTN mari tind să se poziționeze în regiunile-cheie ale lumii. Ca argument în susținerea acestei opinii, autorul aduce anumite date statistice, că 70% din comerțul mondial este controlat în prezent de 500 CTN ale lumii și doar 1% din CTN mondiale dețin în proprietatea lor jumătate din numărul total al titlurilor de valoare din ISD(UNCTAD, 2004).

Analiza relațiilor economice la nivel mondial arată, că procesele globalizării și regionalizării se influențează reciproc. Pe de o parte, globalizarea favorizează regionalizarea, deoarece CTN folosesc deplin prioritățile liberalizării în limitele grupurilor internaționale. Pe de altă parte, globalizarea împiedică regionalizarea, deoarece CTN participă la dezvoltarea REI, depășind limitele grupurilor internaționale. La rândul său, regionalizarea influențează pozitiv

¹ Iordache F. Globalizarea – dușman sau aliat al țărilor? *Anuar științific, IRIM*, Chișinău: CEP USM, 2005, p.154-173

globalizarea, în măsura în care stimulează unirea economică a țărilor în limitele grupurilor internaționale. În condițiile creșterii influenței reciproce a globalizării și regionalizării economiei, eficacitatea businessului transnațional în mare măsură determină acțiunea reciprocă specifică integrării corporative și regionale.

Efectuând unele totalizări, autorul consideră, că *economia mondială actualmente prezintă nu într-atât suma economiilor naționale, încât totalitatea relațiilor reciproce între ele și CTN*. Conștientizând situația, că tot mai dominantă în sistemul economic mondial devin CTN, care și după opinia mai multor autori, demonstrează următoarele avantaje:

- CTN se conduc mai întâi nu de hotarele naționale, ci de posibilitățile lărgirii concurenței și profitabilității sale;
- CTN implică în procesul transnaționalizării diferite elemente ale economiilor naționale, schimbând structura ramurală a economiei multor țări ale lumii;
- activitatea CTN favorizează ștergerea hotarelor economice și slăbirea mecanismelor de reglare a businessului la nivel național, dezvoltând businessul internațional;
- parte tot mai însemnată a mărfurilor și serviciilor se produc cu un efect mai pronunțat în cadrul CTN, numărul cărora crește dinamic.

Anume aceste avantaje provoacă creșterea considerabilă a CTN: dacă în anul 1996 în lume funcționau 53,6 mii companii-mame și 448,9 mii filiale străine, atunci în anul 2004 - peste 65,0 mii (UNCTAD, 2005).

În țările dezvoltate s-au întemeiat 81% din companiile-mame, iar Europei de Vest i-au revenit numai 62% de companii-mame, inclusiv UE - 52%. Din numărul total al CTN se evidențiază CTN din următoarele state: Germania, Marea Britanie, Elveția, Japonia, Suedia și S.U.A. Printre țările dezvoltate, care au găzduit o mare parte a companiilor-mame, sunt țările asiatice, precum și unele țări ale Americii Latine.

Caracterizând repartizarea sectorială a companiilor-mame după domeniile de activitate, trebuie de remarcat, că circa 60% au acceptat să acționeze în sectorul secundar (ramuri de prelucrare), mai mult de 30% - în sectorul terțial (ramuri de servicii), mai puțin de 10% - în sectorul primar. Țările dezvoltate dispun de 22% filiale străine a CTN, inclusiv în UE - 12%. În mediu fiecare companie-mamă deține în jur de 8,4 filiale străine.

Pozițiile-cheie în ierarhizarea CTN ocupă SUA și Japonia. Analiza structurii ramurale a celor mai mari 100 CTN a lumii demonstrează, că în valori numerice și conform indicatorilor principali ai activității economice predomină companiile în industria automobilelor, electronicii, prelucrarea petrolului, industria chimică și industria alimentară.

Analiza efectuată de autor privind dezvoltarea CTN în ultimii zece ani la nivel mondial, iau permis să evidențieze unele trăsături caracteristice acestor tipuri

de întreprinderi și să determine locul și rolul acestora în economia mondială, și anume:

- puterea impunătoare a proceselor globalizării și regionalizării economiilor naționale tot mai mult este determinată de CTN;
- activitatea CTN este strâns legată de organizația producției internaționale;
- perfecționarea producției internaționale dă posibilitate CTN a învinge dimensiunea limitată a piețelor naționale și a folosi din plin avantajele colaborării sale cu firmele altor state;
- efectuând operații transfrontaliere, CTN atrage în dezvoltarea sistemului de producere tot mai multe resurse tangibile și intangibile;
- indicatorii statistici de evaluare a producției internaționale pot fi utilizați ca indicatori ai activității filialelor străine a CTN.

Însă nu mai puțin relevanți în tratarea sistemică a activității CTN, în opinia autorului, devin și parametrii calitativi ai CTN, economici și sociali.

Analiza sistemică a CTN autorul o percepe prin utilizarea următorilor indicatori de evaluare a performanțelor CTN: influența integrării economice asupra mărimii și ritmului creșterii refluxului ISD în interiorul și exteriorul regiunii integrate; relațiile între tipurile ISD în reflux, distribuite în țări pe ramuri a ISD; schimbarea privilegiilor distribuirii în țările membre recipiente; privilegiile concurente a proprietăților și structurii organizatorice a CTN din diferite țări de origine; transferarea tipurilor de activități legate de producția internațională; nivelul de deservire a unei piețe pe contul filialelor străine CTN; nivelul integrării orizontale și verticale a relațiilor regionale a CTN.

Fiind pe poziția că ISD sunt unul din indicatorii principali de evaluare a performanțelor CTN, autorul se axează pe noțiunea de investiții, pe care le tratează ca totalitatea resurselor materiale și financiare, alocate pentru creșterea patrimoniului subiecților economici.

Investițiile materializate în capital fix sunt recunoscute ca investiții directe; cele materializate în imobilizări financiare poartă denumirea de investiții de portofoliu. Autorul aduce definiția din Cadrul legislativ al Fondului Monetar Internațional: *“Investițiile străine sunt investițiile efectuate pe termen lung de rezidentul unei țări într-o întreprindere – rezident al altei țări. Investițiile pe termen lung presupun existența relațiilor de lungă durată între investitor și întreprindere și influența considerabilă a investitorului asupra conducerii acestei întreprinderi”*.

Scopul investițiilor străine este obținerea profitului. *Din această cauză migrația capitalului transnațional este văzută de autor ca rezultatul acțiunii reciproce a transnaționalizării și integrării economiilor naționale, constituind elementul-cheie a evaluării activității CTN*.

Pornind din acest concept, autorul a efectuat analiza comparativă a impactului investițional asupra integrării economice a CTN țărilor-membre a

grupurilor internaționale și CTN a țărilor în curs de dezvoltare, precum și CTN ce funcționează demult pe piață.

Autorul ajunge la concluzia, că suma acumulată ISD și a depunerilor de capital intern brut influențează esențial asupra modificării mărimii prețului comun a produselor și a serviciilor. *Corelația sumei acumulate ISD și a depunerilor de capital intern brut stimulează producerea internațională a companiilor autohtone și a filialelor internaționale CTN și reflectă dezvoltarea economică a regiunilor și a țărilor lumii.*

Corelația dintre suma acumulată ISD și a depunerilor de capital intern brut în țările dezvoltate(recipiente) pe parcursul perioadei de studiu nu a atins nivelul mediu mondial, dar a avut o tendință de creștere. În Europa de Vest, în întregime, și în Consiliul Europei, în particular, corelația dată a fost tot timpul mai mare decât nivelul mediu mondial și a crescut esențial.

Suma acumulată ISD și a depunerilor de capital intern brut în țările în curs de dezvoltare(recipiente) a depășit pentru întreaga perioadă nivelul mondial mediu și a crescut dinamic.

În acest context, autorul conchide că ISD sunt caracterizate ca formă de extindere a capitalului mondial sau instrument principal al transnaționalizării economiilor naționale. Suma acumulată ISD reflectă structura producției internaționale. Fluxurile CTN înregistrează schimbarea anuală a acestei structuri².

Un aspect de mare importanță, în opinia autorului, este repartizarea geografică a sumei acumulate mondiale ISD care demonstrează gradul înalt de control a ISD din partea țărilor de origine asupra regiunilor receptoare.

Astfel, Europa de Vest reprezintă sursa de bază a ISD pentru Europa de Est³ și Africa. SUA este principalul investitor al Americii Latine. Japonia rămâne investitorul dominant în Asia. Aceasta se explică mai mult prin dezvoltarea procesului de regionalizare a rețelelor investiționale. CTN ale Europei de Vest, SUA și ale Japoniei tind să investească o parte din ISD în țările, ce se orientează spre concurenții acestora, pentru obținerea profitului maximal din activitatea la scara mondială.

În capitolul 2 – „Rolul sistemului de companii străine în asigurarea creșterii economice a României” – autorul a cercetat motivația atragerii CTN în România și supravegherea avantajelor naționale a acestora în contextul integrării în Uniunea Europeană.

România, care și-a concentrat eforturile în procesul integrării europene, este nevoită să-și reevalueze orientările strategice spre consolidarea competitivității internaționale a complexului său economic și modernizarea lui. Un loc important în procesul internaționalizării îl ocupă deschiderea economiei naționale spre

² Gorobievski S., Iordache F. Activitatea investițională a CTN în contextul integrării. *Conf. inter. „Integrarea Europeană și competitivitatea economică”*. - Chișinău: ASEM, 23-24 septembrie 2004, p. 134-138.

³ Roșca P., Chistruga B. Globalizarea rețelelor de producție și distribuție. *Anale ULIM*, 2006, p.5-14.

tranzacțiile pieții mondiale, dezvoltarea schimburilor de bunuri și servicii prin intermediul CTN, desigur și a fluxurilor de capitaluri venite în țară.

Cu acest scop, autorul evaluează complexul de companii românești, utilizând metoda de diagnosticare a savanților Marin D., Mereuță C. ș.a.⁴, determină posibilitățile companiilor de integrare în economia europeană.

Modelul de evaluare a performanțelor economice ale celor 46 de subsisteme de companii(conform clasificatorului CAEN), oferă posibilitatea abordării coerente și eficiente a politicilor macroeconomice. Sistemul național de companii este constituit din companiile active inclusiv cu activitate nefinanciară și este dezagregat în trei clase de subsisteme: a) *Subsisteme principale*, care cuprind companiile din principalele sectoare ale economiei naționale (industria extractivă; industria prelucrătoare; energia electrică și termică, gazele și apa; construcțiile; comerțul); b) *servicii*; c) *subsisteme secundare*, care grupează companiile pe principalele activități ale sistemelor principale la nivelul diviziunilor.

Studiul a fost focalizat pe companiile active. Companiile din industrie, construcții, comerț și servicii reprezentau 96,7% din totalul companiilor active și acopereau 97,5% din cifra de afaceri a sistemului economic românesc, fiind în număr de 318736 unități⁵.

Sistemul de companii a fost studiat în dependență de formele de proprietate, din punct de vedere al dimensiunii lor și ratelor de performanță a acestora în economia României. În mod distinct sistemul de companii a fost evaluat și după *cotele de piață deținute în %*, acestea fiind calculate *ca raport între cifra de afaceri a subsistemului și cea a sistemului național*.

Scara utilizată permite ierarhizarea fiecărui subsistem de companii comparativ cu sistemul național în 5 clase. Din diagnostic a reieșit, că 67,4% din exporturile directe au fost realizate de subsistemul industriei prelucrătoare, ierarhizat în clasa C – stare defavorabilă față de sistemul național de companii. Diagnosticul a dovedit că 19,6% au fost realizate din exporturile directe ale sistemului național de companii și 29,1% din exporturile directe ale subsistemului principal de companii al industriei prelucrătoare, sunt realizate de subsisteme secundare de companii încadrate în clasa de performanță C - stare semnificativ defavorabilă. Altfel spus, o pondere însemnată a exporturilor României se realizează de companii cu rată negativă a profitabilității generale, cu un volum mare al plăților restante și cu solduri debitoare creanțe - arierate brute.

Gradele de concentrare a sistemului și a subsistemelor principale și secundare de companii sunt indicatori, care oferă posibilitatea de a estima într-o

⁴ Marin D. Economia României. Sistemul de companii. Diagnostic structural. -București: *Economică*, 2001, p.24 -30.

⁵Gospodăriile țărănești au fost excluse din studiu din cauza necristalizării formelor de proprietate în acest domeniu.

măsură adecvată și comparabilă subsistemele evaluate. Gradul de concentrare a sistemelor de companii s-a calculat în baza indicatorului *Gini*. *Metoda de determinare a gradului de concentrare a fiecărui sistem sau subsistem de companii este cea utilizată în "Analiza nodală multicriterială a sistemelor de companii"*, autor Mereuță C. (formula 1).

$$G = \sqrt{\frac{n \sum g_i^2}{n-1}} \quad (1),$$

unde: *g* - ponderea cumulată a cotelor de piață a decilei "i" *n* = 10.

Dacă ponderile celor 10 decile sunt egale, atunci *G* = 0

Dacă ponderea primei decile este 1, atunci *G* = 1.

Sistemele și subsistemele de companii au fost ierarhizate după valoarea indicatorului *Gini*, concentrate în 5 clase.

Gradele de concentrare a subsistemelor principale de companii au căpătat următoarele opțiuni: *concentrare foarte mare* - industria extractivă – 0,97; industria prelucrătoare - 0,88; energia electrică și termică, gaze și apă caldă - 0,88; comerțul - 0,81; serviciile - 0,91 și *concentrare mare*-construcțiile - 0,79.

Din rezultatele obținute reiese, că subsistemele principale de companii cu cele mai înalte grade de concentrare au și cel mai ridicat nivel al controlului afacerilor de către stat. Aceasta confirmă faptul că, din perspectiva privatizării, problema esențială o constituie companiile foarte mari, care dispun de performanțe considerabile.

Numărul de 4 *subsisteme secundare de companii* (industria extractivă a cărbunelui; industria tutunului; energia electrică și termică, gaze și apă; industria metalurgică) au grade de concentrare mai mari de 0,95.

Aceste subsisteme de companii constituie sursa celor mai complexe probleme din punctul de vedere al eficientizării, privatizării, convulsiilor sociale și politicilor de prețuri. Caracterizate prin companii cu un număr mare de salariați, cu sindicate puternice, cu poziții de cvasi-monopol pe piață, aceste subsisteme de companii impun o atenție deosebită, mai ales în politicile de privatizare în industria metalurgică, energie electrică și termică, gaze și apă, industria tutunului.

Industria metalurgică și industria extractivă a cărbunelui sunt diagnosticate în clasele C- și C, respectiv stare semnificativ defavorabilă, din punct de vedere al performanțelor economice în raport cu sistemul național de companii.

Creșterea economică în România într-un ritm mediu anual de 4,4-6,0%, în viziunea mai multor autori, va fi susținută de sporirea ratei investițiilor, atât prin participarea semnificativă a capitalului național, dar mai ales prin atragerea resurselor externe sub forma ISD.

În conformitate cu datele Oficiului Național al Registrului Comerțului (ONRC) în 2006, valoarea capitalului social subscris de către societățile comerciale cu participare străină a crescut cu 136% (2230,9 mln Euro) față de 2003, când s-au

înregistrat 944,3 mln Euro. Interesul partenerilor externi pentru România ca destinație pentru ISD se manifestă printr-un număr de 10165 societăți cu capital străin (2004), comparativ cu 6604 societăți comerciale înregistrate în perioada similară (2003), ceea ce relevă o creștere de 54%. Reieșind din originea ISD se remarcă faptul, că principalul grup de țări investitoare în România provin din Uniunea Europeană, din care se detașează Germania, Italia, Ungaria apoi urmează America de Nord, Asia, Orientul Mijlociu, Australia, Africa.

Germania ocupă un loc de frunte în topul investitorilor străini din România, cu un volum al investițiilor de 720 milioane USD și un număr de 8453 societăți mixte, înserându-se pe locul doi în această ierarhie: sunt de remarcat investițiile unor firme recunoscute atât pe plan intern, cât și pe plan extern cum ar fi - *Continental, Siemens, Draxlmayer, Ruhrkohle, Ruhrgas, RWE, Krupp-Thyssen* și multe altele.

Redirecționarea geografică a comerțului exterior al României către UE a căpătat o importanță crucială pentru țară, căci piața de desfacere a UE, datorită gradului înalt de dezvoltare și proximității geografice, reprezintă una din cele mai atractive piețe pentru România. Pornind de la argumentul că creșterea exportului având drept destinație UE favorizează integrarea României în circuitul comercial european și în baza experienței țărilor din Europa Centrală și de Est, se poate afirma cu certitudine, că reorientarea exportului către UE este însoțită de ameliorarea competitivității produselor exportate, cât și de o întetire a ISD.

UE este destinația privilegiată a exporturilor românești. Autorul remarcă că România a devenit primul partener comercial al UE, având exportul în volum de 68 % din totalul exporturilor (fig. 1).

Valoarea capitalului social subscris de societățile comerciale cu participare a capitalului străin, în 2004, conform datelor ONRC, se remarcă industria cu 58,7%, servicii profesionale cu 18,4%, comerțul cu ridicata cu 4,6%, comerțul cu amănuntul cu 10,5%, transporturile cu 6,1%, turismul cu 0,7%, construcțiile 0,6%, agricultura 0,9%. În cadrul sectorului industrial un avânt deosebit în ultima perioada au avut-o ISD în industria componentelor auto.

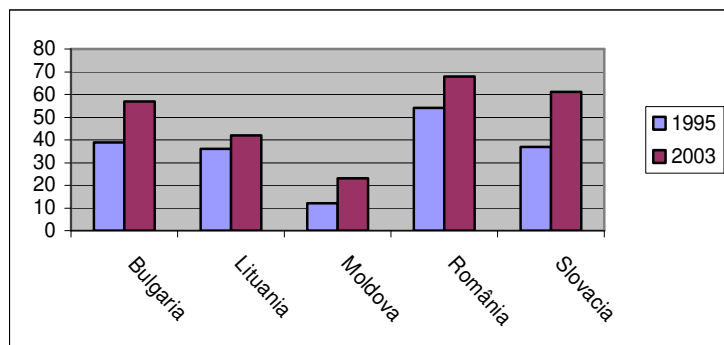

Fig.1. Exporturile în Uniunea Europeană

Sursa: Document of World Bank, Report N 30998-MD, The Republic of Moldova, Trade diagnostic, 2004, p.22.

Orientarea investitorilor străini către industrie în special se datorează avantajelor climatului investițional din România. Actualmente România se află pe primul loc în Europa după ratingul mediului de afaceri, iar la nivel mondial a urcat 51 de locuri în ultimii doi ani, plasându-se pe locul 49 în lume (Raportul Băncii Mondiale - 2007).

Autorul menționează faptul, că formarea brută de capital fix în România are, în mod obișnuit, o dinamică globală mai accelerată decât PIB, fenomen care se poate vizualiza prin ritmurile de creștere sau declin mai accentuate decât ratele de creștere ale PIB. *Concluzia luată de autor este, că sistemul de companii a făcut efortul imens de a minimiza efectul declinului economic la etapa tranziției, rolul principal în acest efort revenindu-le investitorilor străini.*

Despre rezervele în direcția dezvoltării atractivității climatului investițional în România vorbesc și calculele efectuate de Banca Mondială în această perioadă și, anume, Indicele de Performanță al atragerii ISD (0,81) avea valoarea mai mare decât Indicele Potențial de atragere ISD (0,149).

Aceasta se confirmă prin exemplele aduse în teză referitor la activitatea investițională a celor mai performante CTN din România, care demonstrează un exces de ISD în diferite ramuri cu coeficientul *Gini* înalt. Acest fapt are impact pozitiv asupra indicatorilor dezvoltării socio-economice a României la etapa integrării. Autorul aduce date statistice ce confirmă creșterea economică, creșterea nivelului de trai a populației, creșterea speranței de viață și la bărbați și la femei etc.

Impactul acestor ISD în economia românească este doar la nivel sectorial. La scară macroeconomică mai există un deficit investițional resimțit în economie. Pe plan microeconomic, fenomenul se diferențiază în raport cu sectorul de activitate și cu performanțele fiecărei firme în parte în dependență de rata de investiție, privită ca raport al investițiilor brute în cifra de afaceri și în valoarea adăugată a firmei.

Astfel autorul a determinat diferențele existente între ponderile valorilor adăugate în producția sectoarelor economiei naționale, diferențe care afectează rezultatele comparative legate de productivitate sau de capacitatea de a genera PIB țării, ceea ce demonstrează capacități diferite a sistemului de companii în procesul integrării României în UE.

În capitolul 3 – „Exigențele și perspectivele atragerii capitalului de țările în tranziție” - autorul analizează procesul investițional la nivel mondial.

Expansiunea producției internaționale are ca forță motrice dezvoltarea CTN, care au apărut și s-au dezvoltat pe fondul a trei factori principali. *Primul factor* constă în *liberalizarea politicilor economice*: deschiderea granițelor naționale, liberalizarea fluxurilor de ISD și de portofoliu sau de alte acorduri de cooperare și investiționale. Cel de-al doilea factor este *accentuarea progresului tehnologic*, care conduce la creșterea costurilor și a riscurilor la care sunt expuse companiile. Al treilea factor menționează *creșterea concurenței*, care este rezultatul celorlalți doi factori, impune explorarea unor noi piețe de către companii, atât pentru a reduce costurile de producție, cât și pentru valorificarea mai eficientă a rezultatului final, dar impune și abordarea unor noi forme de producție internațională.

Conform datelor statistice *World Investment Report 2006*, topul ISD în lume este regionalizat în economiile aflate în curs de dezvoltare și de tranziție, și anume: Hong Kong (China), Insulele Virgine Britanice, Rusia, Singapore, Provincia Chinezească Taiwan și Brazilia. Astfel, tot mai multe țări recunosc faptul că ISD pot aduce beneficii sub forma accesului la resurse, piețe, tehnologii și încurajează activ firmele autohtone spre internaționalizare. Informația statistică arată că fluxul ISD se intensifică din an în an, despre extinderea capitalului străin menționează practic toate țările lumii, nu numai țările Europei, ci și Americii de Nord.

ISD au crescut în toate sectoarele economiei mondiale, în timp ce serviciile au dominat. În Raportul UNCTAD-2005 se arată că în sectorul primar fuziunile și achizițiile transfrontaliere în lume au crescut de peste șase ori față de anul 2000. Fuziunile și achizițiile transfrontaliere făcute de companiile din minerit și din sectorul petrolier au reprezentat marea parte a ISD din sectorul primar. Ponderea sectorului manufacturier a scăzut.

Creșterea fluxurilor ISD în lume au asigurat crearea noilor locuri de muncă, au accelerat creșterea volumului producției internaționale și exporturilor mondiale, ceea ce demonstrează impactul pozitiv al CTN în economia mondială.

Volumul crescând al investițiilor capitale în dependență de venitul pe locuitor confirmă faptul, că țările date tind spre o dezvoltare. Datele statistice demonstrează, că cu cât mai participativă este țara în industria mondială, comerț, cu atât mai mare este interesul față de ea din partea capitalului străin, spre exemplu, Singapore, probabil, a devenit leader în acest domeniu, deoarece în anii '90 volumul ISD, acumulate în raport cu PIB-ul, a constituit nivelul de 91,7%, majorându-se față de anii '70 de 5 ori.

Una din direcțiile IDS este valorificarea noilor capacități de producție. Acest fenomen este caracteristic mai multor țări, preponderent în regiunile învecinate cu centrele economice mondiale. Prin susținerea administrației publice locale, numai firmele SUA dispun în diferite țări peste 200 de uzine de asamblare. În afară de cele americane, o deosebită activitate demonstrează cele din Europa Occidentală și producătorii Japonezi. Este cunoscută practica concernului *Volkswagen*, care are o strategie de penetrare pe piața Americană, cu precădere în colaborare cu uzinele similare din Mexic (sau Brazilia), care numai începând din 1994 și-a extins cu 60% capacitățile de producție.

Perspective avantajoase a înscris și concernul *Daimler Bentz, Xexcty*, care preconizează a investi peste 800 mln USD în noua uzină petrolieră din Mexic. Concernul *Nissan* suplimentar investește 1 miliard USD în filialele sale mexicane în speranță de a mări exportul în SUA anual cu 200 mii motoare pentru automobil: se consideră, că industria autovehiculelor este cea mai dezvoltată și eficientă ramură a economiei țărilor latinoamericane, care a obținut o dezvoltare numai după apariția acestei mari companii. Aproape 600 mln USD vor fi investiți în următorii trei ani de către companiile germane în industria turismului din Mexic, care din ce în ce devine mai atrăgătoare pentru capitalul străin.

Fuziunile și achizițiile, care includ cumpărarea de către investitorii străini a întreprinderilor de stat privatizate, determină noi recorduri a volumelor de ISD. Președintele UNCTAD, consideră, că piață globală pentru firmele mari se află în procesele de geneză, companiile sunt cumpărate și vândute în lume la o scară fără precedent.

Structura ISD s-a schimbat în interiorul triadei: Japonia, SUA, Uniunea Europeană. Japonia a devenit mai importantă ca destinație pentru ISD și mai puțin importantă ca sursă, chiar dacă valoarea sa ca investitor străin este încă mult mai mare decât cea de primitor de ISD. Rolul SUA, de investitor străin major în țările Triadei, a fost preluat de Uniunea Europeană, care, ca grup, rămâne dominantă atât ca investitor, cât și ca recipient de ISD. Schimburile între membrii Triadei sunt în creștere (40% din totalul ieșirilor de ISD au avut ca destinație țările membre ale Triadei în 2005 față 2000). Dintre membrii Triadei, Japonia și Uniunea Europeană domină într-un număr mai mare de țări decât SUA. Triada conduce și în clasamentul primelor 100 de companii transnaționale. Dintre acestea, 91 își au sediile centrale în Triadă, iar proporția lor în acest clasament a crescut treptat în ultimul deceniu. Țările dezvoltate din afara Triadei care sunt menționate în topul celor 100 CTN sunt Australia, Canada și Elveția.

Autorul a studiat specificul utilizării capitalului străin de către țările cu economiile în transformare. În funcție de indicii de performanță și indicii potențial de atragere a ISD, autorul a efectuat poziționarea țărilor în tranziție, inclusiv a României, în perioadele 1988-2006 după ratingul climatului investițional și realizarea performanțelor acestuia.

Așa, România a atins în 2006 record absolut în privința volumului de capital străin atras în economie - de peste 5,5 miliarde euro, apreciază specialiștii ai Agenției Române pentru Investiții Străine (ARIS). Creșterile de capital social subscris arată că România este o destinație din ce în ce mai atractivă din momentul aderării-integrării în Uniunea Europeană.

În calitate de cel mai obiectiv criteriu al activității firmei în producția internațională, în opinia autorului, este maximizarea *valorii de piață a firmei*. În 2005 cea mai importanta componenta a ISD atrase de România au fost participațiile la capital (1,244 miliarde euro sau 35,7 la suta din volumul total de ISD), împrumuturile acordate de compania mamă structurilor afiliate din România (1,239 miliarde euro sau 35,6 la sută din volumul total de ISD) precum și componenta profit reinvestit (un miliard euro reprezentând 28,7 la suta din volumul total de ISD).

Structura ISD în România se încadrează în tendința manifestată la scară globală, participațiile la capital având cea mai mare pondere în fluxul de ISD atras atât de țările dezvoltate, cât și de cele în curs de dezvoltare. În economiile care acordă facilități fiscale pentru profitul reinvestit, ponderea sa în totalul ISD este mai importantă. În anul 2005 în România au fost înregistrate un număr de 9.617 noi societăți comerciale cu participare străină, în creștere cu 17,6 la sută față de anul 2004. Capitalul social subscris de acestea a înregistrat o creștere de 54,54 la suta, valoarea cifrându-se la 1,934 miliarde euro.

Printre cele mai importante majorări de capital efectuate de investitorii străini au înregistrat la *Distrigaz Nord* - 57,24 milioane euro, *Alro Slatina SA* - 40,5 milioane euro, *Banca Românească* - 27,1 milioane euro etc. În privința zonelor de interes pentru investitorii străini, investițiile și oportunitățile de afaceri în România au tendința să se concentreze într-un număr restrâns de zone. Numai în București se concentrează 20 la sută din totalul IMM-urilor din țară și au fost atrase peste 50 la sută din ISD. Aceasta a explicat ca cel mai mare număr de societăți comerciale cu participare străină revin dominant Regiunii București-Ilfov (peste 50 la suta), urmat de regiunile din Vestul țării, Nord-Vest și Centru, în timp ce din punct de vedere al valorii capitalului subscris, după București se situează Regiunile mai slab și mai târziu industrializate (Sud-Muntenia și Sud-Est). Explicația se află în faptul că în aceste regiuni, numeroase proiecte de investiții au fost realizate de la zero, din cauza lipsei sau insuficienței infrastructurilor specifice mediului economic.

Economia românească se găsește într-un ciclu dinamic de creștere de aproximativ 5,5% începând cu anul 2000 și ajungând la 7% în anul 2006. Prim-ministru al României într-un Raport de Presă recent a arătat ca previziunile pentru 2007 depășesc 6% al creșterii economice. Acest caz confirmă faptul, că *CTN omogenizează dezvoltarea economică a țărilor în curs de dezvoltare, la care importurile de capital străin sunt considerabile. Prin creșterea sa economică cu timpul aceste țări asigură exporturi mult mai mari de ISD decât țările dezvoltate.*

Aceasta o dovedește numărul marilor CTN din economiile în curs de dezvoltare și în tranziție care este permanent în creștere.

CONCLUZII ȘI PROPUNERI

Printre multitudinea problemelor din economia mondială, problemele relațiilor economice internaționale, investițiilor financiare astăzi devin unele din cele mai actuale. În legătură cu aceasta, se poate concluziona, că corporațiile transnaționale reprezintă cea mai răspândită formă de antreprenariat internațional. Investigațiile savanților recunoscuți, materialele organizațiilor internaționale, datele statistice utilizate, investigațiile autorului confirmă acest fapt. Toate țările lumii, guvernele își construiesc politica economică a statului ținând cont de impactul pozitiv al capitalului internațional și totodată de securitatea economică a țării sale. Evident este faptul, că acolo unde sunt implicați cât factorii naturali, atât și cei artificiali, acolo rezultatele activității CTN au un efecte cu mult mai mari, efecte benefice asupra țării recipiente.

Investigațiile realizate de autor confirmă că situația economiei mondiale este complicată, există restricții în majoritatea țărilor, în multe țări nu sunt luate în considerație impactul relațiilor economice mondiale, inclusiv și cele pozitive, pe când concurența devine tot mai acerbă. Deaceia una din cele mai importante probleme, ce trebuie fi soluționate urgent constă în elaborarea suportului respectiv, întru favorizarea și accelerarea businessul mondial.

Este necesar de creat condiții concurențiale pentru activitatea capitalului autohton și internațional prin prisma unor politici fiscale și bancare adecvate, care ar asigura investirea capitalului în domeniile de activitate mai puțin atractive, dar nu mai puțin importante pentru economia națională. Acestea sunt domeniile sectorului terțial: energetica, transportul, comunicațiile, serviciile comunale, construcția drumurilor, construcțiile capitale, educația etc. Cu toate că deja sunt exemple practice internaționale, când și în aceste domenii de activitate se desfășoară cu succes antreprenariatul.

O atenție corespunzătoare trebuie de atras securității economice a țării (vis-à-vis de atragerea CTN), care este una din condițiile asigurării stabilității politico-economice, la fel și reformelor activității organelor de drept, combaterii corupției, relațiilor frauduloase, care nu asigură calitatea respectivă a funcționarilor publici în instituțiile statale.

Un factor important în utilizarea potențialului CTN este posibilitatea formării unui climat antreprenorial, impulsionearea activității economice de import-export, creșterea nivelului de calificare al forței de muncă, antrenarea tehnologiilor de vârf în creșterea potențialului industrial, accesul la o rețea de desfacere performantă, antrenarea într-un proces logistic bun, creșterea nivelului de trai al populației și venitului național. Antrenarea CTN a activitatea economică națională conduce la deschiderea economică a țării. Dar dacă apar circumstanțe în rezultatul cărora se introduc bariere netarifare (restricții tehnice, sanitare, ecologice, iar uneori și

discriminatorii în comerț), cu alte state, atunci aceasta va impune companiile internaționale de ași selecta alte țări recipiente pentru investițiile sale.

Un factor important pentru accelerarea proceselor economice pot fi considerate participarea statului dat în diferite blocuri economice, comerciale, târguri internaționale, prezența pe diverse piețe.

Concluziile autorului în baza cercetărilor au un caracter complex și sunt următoarele:

1. Situația economică creată în economia mondială poate fi soluționată prin elaborarea suportului economic adecvat întru accelerarea businessului mondial;

2. Evoluția economiei mondiale se înscrie desigur în trendul de fond al globalizării economice, surprinzând poate una dintre cele mai interesante dimensiuni ale procesului, căci principiul de bază al funcționării rețelelor îl constituie

interconexiunile și dependențele reciproce;

3. Întru crearea condițiilor concurențiale pentru activitatea capitalului autohton și internațional se cere elaborarea unor politici fiscale și bancare adecvate, care ar permite investirea capitalului în domeniile mai puțin atractive, însă importante pentru economia națională;

4. Activitatea investițională este prerogativa principală a CTN, deoarece numai întreprinderile mari pot acumula sume mari de capital, amplasându-le în alte țări pe diferite perioade de timp;

5. Atenție sporită trebuie de atras securității economice a țării, care este una din condițiile stabilității politico-economice, mai ales a țărilor în tranziție, la fel și perfecționării activităților organelor abilitate de promovarea reformelor economice;

6. Un factor important în utilizarea potențialului CTN este posibilitatea amplasării activității lor în orice spațiului economic atractiv, care creează o piață integră, deschisă pentru schimbul liber ale surselor material-tehnice, informaționale și umane.

7. Autorul concluzionează, că țările, ce domină după valoarea importului de capital, nu se evidențiază prin costuri exagerate a forței de muncă – SUA, Marea Britanie (în grupa țărilor dezvoltate) și Singapore, Mexic, China (în grupa țărilor în curs de dezvoltare). Se observă, că țările lidere au rata impozitelor favorabilă în comparație cu alte țări din grupele respective de state.

8. Climatul investițional exprimă condițiile macroeconomice ale țării, care sunt funcție de factorii macro-economiici, politici și legislativi, care exprimă gradul de atractivitate a țării respective pentru antreprenoriaturul internațional.

9. Terțializarea economiilor naționale, fenomen generat atât de impactul creșterii productivității în sectorul primar și secundar, dar și de cel al creșterii și diversificării cererii de servicii.

10. Fluxul de investiții străine directe prin care companiile transnaționale urmăresc să își însușească proprietatea sau controlul activelor care au aparținut inițial actorilor naționali, este motivul principal pentru care determinarea

naționalității unei astfel de entități economice internaționale și-a pierdut din relevanță.

11. Integrarea economică a noilor membri ai Uniunii Europene în economia acesteia este un proces inevitabil și bolnăvicios, pentru a reduce afectul negativ este necesar de elaborat strategii individuale referitor la fiecare țară, în dependență de cultura ei, gradului de inteligență și, bineînțeles, dezvoltarea economică a țării și tradițiile istorice;

12. Integrarea economică este un proces care poate fi realizat numai la etapele începătoare prin intermediul întreprinderilor mari, care sunt promotorii noilor tehnologii, noilor politici de cadre etc., elastice la schimbările din societate și competitive pe piața mondială;

13. Țările cu o economie mai puțin performantă, cu economia în tranziție se antrenează în atragerea capitalului pentru a reduce decalajul competitiv și a ridica nivelul economic al țării.

14. Facilitățile fiscale pot fi completate cu anumite politici economice în formă de stimulente pentru producerea produselor noi sau tehnologiilor noi, implementându-le în regiunile defavorizate ale țării; reducerea riscului creditele nefavorabile; diminuarea riscurilor investițiilor în țările mai puțin avansate.

15. Țările pot dezvolta investigații (cercetări) științifice împreună cu CTN în domeniul recalificării forței de muncă, politicilor fiscale etc.

16. Este necesar de dezvoltat mecanismul de reglare economică cu participarea activă a guvernelor, societății civile și CTN, scopul fiind prevenirea abuzurilor și subordonarea activității CTN intereselor societății (prevenirea impactului negativ al globalizării).

Concluziile făcute pe marginea investigațiilor întreprinse permit de a formula unele **propuneri concrete**:

1. Statele trebuie să recunoască că globalizarea afectează serios toate domeniile: durabilitatea mediului, diversitatea culturală și moștenirea, bunurile comune.

2. Guvernul trebuie să excludă resursele naturale, educația, sănătatea și alte bunuri de la o monopolizare totală privată și asigurarea reglementării lor din partea statului în scopul protejării și extinderii valorilor mondiale.

3. Este necesar ca conducerea țării și structurile abilitate să ia deciziile respective întru educarea tineretului, în aspectele dinamice ale globalizării și modalității de formare a comportamentului adecvat cerințelor actuale ale țării lor, perpetuând efectele negative ale globalizării și susținând acest lucru prin măsurile de reducere a influenței factorilor negativi internaționali.

4. Guvernele să elaboreze politici economice contemporane de emigrare și imigrare, în conformitate cu standardele internaționale, prin respectarea principiului global al liberei circulații capitalului, produselor/serviciilor, persoanelor fizice.

5. Guvernele să se antreneze în atragerea potențialului uman, financiar, informațional în țară întru a impulsiona creșterea economică, creșterea gradului de

competitivitate pe piața internă și externă, creșterea bunăstării populației, oferind facilități atractive sub controlul statului și societății.

6. Integrarea mai puțin bolnăvicioasă în UE s-ar putea realiza prin atragerea CTN în economia țării, prin formarea de întreprinderi mixte, societăți cu capital străin, care ar racorda întreprinderile autohtone la cerințele pieței concurențiale din UE.

7. Antrenarea CTN și altor structuri este oportună la etapa de creștere economică, treptat dezvoltând propria industrie, C-D, procesul inovațional, lărgind rețelele și piața de desfacere a produselor autohtone.

8. Atragerea CTN trebuie realizată sub controlul strict pentru a evita efectele negative, ca poluarea mediului, evaziuni fiscale, exploatarea forței de muncă, exodul creierilor, sărăcirea resurselor naturale, monopolizarea pieței etc.

PUBLICAȚII LA TEMA TEZEI.

1. Iordache F., Gorobievski S. Problemele integrării României în Uniunea Europeană. *Simpozion Științific Internațional "Știința universitară la începutul mileniului trei"*, 15 octombrie 2002, Chișinău: ULIM, p.68-69
2. Iordache F., Gorobievski S. Atragerea investițiilor străine directe în România și Republica Moldova. *Conferința Internațională „Procese investionale din R.Moldova”*, 4-5 decembrie 2002, Chișinău: ARISDIP, INEI din R.Moldova etc., p. 43-48
3. Iordache F., Bânzaru V. Perspectiva relațiilor economice româno-japoneze. *Conferința Tehnico-științifică a Studenților și Doctoranzilor*, Chișinău, 18 noiembrie 2003: UTM, vol. III, p.56-58
4. Iordache F., Florescu M., Andrei I. Rolul investițiilor străine directe în dezvoltarea economică. *Simpozion Internațional "Impactul relațiilor economice internaționale asupra economiilor naționale"*, 27-28 februarie 2004, Chișinău: ULIM, Societatea Internațională de Management, p. 6-9
5. Iordache F., Bânzaru V. Managementul participativ în Japonia. *Conferința Tehnico-Științifică Jubiliară a Studenților și Doctoranzilor*, Chișinău, 18 noiembrie 2004: UTM, p.91-95
6. Iordache F. Rolul STN în procesul globalizării. *Conferința Internațională "Globalizarea vieții sociale"*, 19 martie 2004, Chișinău: ATOM-SIM, p.153-156
7. Iordache F., Gorobievski S. Activitatea investițională a CTN în contextul integrării. *Conferința Internațională „Integrarea Europeană și competitivitatea economică”*, 23-24 septembrie 2004, Chișinău: ASEM, p. 46-48
8. Iordache F., Florescu M., Omar A. Previziuni economice pentru cucerirea spațiului CSI. *Symposia Professorum, Seria Economie*. Materialele sesiunii științifice, 10-11 oct. 2003. Chișinău: USM, p. 111-115
9. Iordache F., Florescu M., Omar A. Decizia de extindere către est a Uniunii Europene. *Symposia Professorum, Seria Economie*. Materialele sesiunii științifice din 10-11 octombrie 2003, Chișinău: USM, p. 115-121

10. Iordache F., Florescu M., Andrei I. Promovarea investițiilor străine directe // *Simpozion științific internațional „Impactul REI asupra economiilor naționale”*, 27-28 februarie 2004. Chișinău, 2004, p.18-21

11. Iordache F., Florescu M., Andrei I., Omar, A. Companiile transnaționale și competitivitatea exporturilor. *Simpozion științific internațional „Impactul REI asupra economiilor naționale”*, 27-28 februarie 2004, Chișinău: ULIM, p. 46-48

12. Iordache F. Investițiile străine în România. *Simpozion științific internațional "Impactul REI asupra economiilor naționale"*, 27-28 februarie 2004, Chișinău, ULIM, p. 125-130

13. Iordache, F. Perspectivele integrării României în Uniunea Europeană. *Materialele Conferinței Internaționale "Impactul transporturilor asupra dezvoltării relațiilor economice internaționale"*, 12 martie 2004, Chișinău: ATIC, Evrica, p.256-259

14. Iordache F., Andrei I. Развитие транспортной сети в Западной и Центральной Европе. *Materialele Conferinței Internaționale „Impactul transporturilor asupra dezvoltării relațiilor economice internaționale”*, 12 martie 2004, Chișinău: ATIC, Evrica, p. 272-274

15. Iordache F., Omar A. Principalele orientări și perspective economice ale relațiilor comerciale cu Siria. *Simpozion științific internațional "Societatea contemporană și integrarea economică europeană"*, 22-23 octombrie 2004, Chișinău: UASM, p. 132-135

16. Iordache F. Starea de pe piețele muncii europene. *Conferința internațională „Valorificarea potențialului uman în epoca postindustrial”*, 29 martie 2004, Chișinău: IRIM, p.54-56

17. Iordache F. Cooperarea internațională pentru prevenirea și gestiunea catastrofelor naturale transfrontaliere și efectul asupra regiunilor afectate. 108-eme Conference de L'UIP "Comptes rendus analytiques des debats", Santiago du Chili (Chili), 6-11 april 2003, p. 92-93

18. Iordache F. Rolul Parlamentelor și poziția acestora în procesul de consolidare a instituțiilor democratice în dezvoltarea societăților

108-eme Conference de L'UIP "Comptes rendus analytiques des debats", Santiago du Chili (Chili), 6-11 april 2003, p. 78-79

19. Iordache, F., Sofronie, S. Les activités des sociétés transnationales dans le XXI siècle. *Symposia Professorum*, octombrie 2004, Chișinău: ULIM, p.

20. Иордаке Ф., Флореску М. ЕВРО: ответ на глобализацию европейская экономика имеет хорошую оснастку. *Symposia Professorum*, Seria Economie. *Materialele sesiunii științifice* din 10-11 oct. 2003, Chișinău: ULIM, USM, p.73-80

21. Iordache F., Omar A. Principalele orientări și perspective economice ale relațiilor comerciale cu Siria. *Simpozion științific internațional „Societatea contemporană și integrarea economică europeană”*, 22-23 octombrie 2004, Chișinău: UASM, p. 132-135

22. Iordache F., Florescu, M. Globalizarea: dușman sau aliat? „*Economie și sociologie*”, Nr.3, 2004, p. 56-65
23. Iordache F. Sofronie S. Les activites des siciertes transnationales dans le XXI siecle. *Symposia Professorum*, seria Economie. Materialele sesiunii științifice din 8-9 octombrie 2004, Chișinău: *ULIM*, 2005, p. 26-32
24. Iordache F., Bânzaru V. Perspectiva relațiilor româno-japoneze. *Conferința tehnico-științifică a Studenților și Doctoranzilor*, 18 noiembrie 2003, Chișinău: *UTM*, vol. 3, p.56-58
25. Iordache F. 10 ani de la conferința de la RIO: degradarea mondială a mediului și rolul parlamentelor în protocolul de la RIO. 107-eme Conference de L'UIP “Comptes rendus analytiques des debats”, Marrakech (Maroc), 17-22 mars 2002, p.125-126
26. Iordache F., Florescu M., Chistruga B. Perspectiva atragerii companiilor străine pentru activizarea economică în România. *Symposia Professorum*, seria Economie, 8-9 octombrie 2004, Chișinău: *ULIM*, 2005, p. 90-96
27. Iordache F., Florescu M. Dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii din perspectiva integrării europene. *Symposia Professorum*, seria Economie, 8-9 octombrie 2004, Chișinău: *ULIM*, 2005, p.96-100
28. Iordache F. Starea de pe piețele muncii europene. *Materialele conferinței internaționale “Valorificarea potențialului uman în epoca postindustrială”*, 29 martie 2004, Chișinău: *IRIM*, p. 112-144
29. Iordache F., Popa M. Determinarea raportului finanțării proprii și din împrumut. “*Economica*”, An. XIII / Nr.1(49), 2005, p.100-108
30. Iordache F. Перспективы развития ТНК в области транспорта. Materialele *Conferinței internațional “Impactul transporturilor asupra dezvoltării relațiilor economice internaționale”*, 23-24 februarie 2006, *ATIC*, Chișinău: Evrica, 2006, p. 228-236
31. Iordache F. Instaurarea unui mediu echitabil pentru comerțul internațional: comerțul cu produse agricole și accesul la medicamentele de bază. *110-eme Conference de L'UIP “Comptes rendus analytiques des debats”*, Mexico, 18-24 aprilie 2004, p. 123-124
32. Iordache F. Dezvoltarea democrației parlamentare pentru apărarea drepturilor omului și încurajarea reconcilierii între popoare și a parteneriatului între națiuni. *110-eme Conference de L'UIP “Comptes rendus analytiques des debats”*, Mexico, 18-24 aprilie 2004, 104-105

CUVINTE-CHEIE: globalizare, corporații transnaționale, structura gospodăriei mondiale, integrare economică; țară de origine, țară receptoare, producție internațională, avantaje comparative, migrația capitalului, investiții directe, climat investițional, strategie comercială de export, grad de internaționalizare, geografia exporturilor, competitivitatea exporturilor, creșterea economică.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: глобализация, транснациональные компании, структура мирового хозяйства, экономическая интеграция, страна происхождения, принимающая страна, мировая продукция, сравнительные преимущества, прямые инвестиции, миграция капитала, инвестиционный климат, экспортная коммерческая политика, уровень интеграции, география экспорта, экономический рост.

KEY WORDS: Globalization, the transnational companies, structure of the world economy, economic integration, country of origin, host country, world production, comparative advantages, direct investments, movement of capital, investment climate, the export commercial, level of integration, geography of export, economic growth.

ADNOTARE

Florin Iordache, „*Impactul corporațiilor transnaționale asupra proceselor de integrare economică a României în UE*”, teză pentru obținerea gradului științific de doctor în economie la specialitatea 08.00.14 Economie mondială; relații economice internaționale.

Dezvoltarea sistemului modern al REI derulează sub incidența proceselor acceleratorii ale globalizării economice. Forța motrice ale acestui proces devin Corporațiile Transnaționale (CTN), care reprezintă o componentă forte a businessului corporativ, activează preponderent la scară mondială, consolidând relațiile economice internaționale. Una din direcțiile de expansiune a CTN, ce determină dezvoltarea industrială internațională, este activitatea lor investițională. Migrația capitalului transnațional sub forma investițiilor străine directe (ISD), devine una din cele mai importante surse de creștere a economiei mondiale și stimulent pentru lărgirea REI.

În relațiile de piață crește competitivitatea economiei în ansamblu și prin aceasta este posibilă influența activității economice CTN asupra pieții internaționale. Pentru țările în tranziție, care sunt cele mai sensibile la influența factorilor externi, integrarea în economia mondială devine o cale fără alternativă, indiferent de orientarea lor geografică sau politică. România, care și-a concentrat eforturile la compartimentul preluării practicilor economice europene, este nevoită actualmente să-și reevalueze orientările strategice în contextul integrării europene.

În lucrare au fost cercetate tendințele dezvoltării economiei mondiale contemporane în concordanță cu noile abordări teoretice și metodologice ale integrării economice a României în Uniunea Europeană; au fost conturate aspectele metodologice de cercetare ale activității investiționale CTN; au fost determinate instrumentele de transnaționalizare ale CTN- indicatorul de evaluare a gradului de internaționalizare a piețelor; au fost determinate pozițiile Europei Occidentale în circulația investițională mondială; a fost efectuată diagnostica structurii naționale și ramurale a fluxurilor ISD în cadrul UE; au fost determinate direcțiile strategice ale

activității investiționale CTN în țările europene, UE, CEFTA, EAST, SUA, Japonia, Canada, Australia, Noua Zeelandă, noile state care au aderat la UE.

Autorul a utilizat instrumentul managerial - modelul matematic pentru determinarea raportului optimal al finanțării proprii și din împrumut (ISD) a activității CTN întru asigurarea rezultatelor financiare dorite.

A fost prezentată experiența activității UE în domeniul atragerii ISD în România și modul de gestiune și alocare optimală a acestora. A fost determinat specificul interacțiunii proceselor integraționiste economice regionale și corporative internaționale ale CTN. În baza cercetărilor efectuate autorul a dovedit interdependența integrării interregionale și migrația capitalului transnațional în UE prin intermediul CTN, consecințele pozitive ale acestui fenomen pentru economia României la etapa integrării.

ANNOTATION

Florin Iordache, *“The influence of transnational corporations on integration processes of Romania in EU”*, thesis for the conferment of the doctor’s degree in economics, speciality 08.00.14 World economy; international economic relations.

The development of contemporary international economic relations (IER) system is influenced by accelerating processes of economic globalization. The main driving force of this process are the transnational corporations (TNC) representing the basic core of international business, operating mainly on the global scale, and strengthening the IER. One of directions of TNC expansion, defining the international industrial development, is their investment activity. Transnational capital migration in the form of direct foreign investments (DFI) is one of significant means of the world economy growth and a stimulating element of the growth of the national economies and IER expansion.

In the conditions of market relations, economic competitiveness grows as a whole and thus the importance of TNC influence on the world market increases. For the countries with the transitive economy, sensitive to external factors, the international economic integration remains the unique decision, regardless of their geographical position or political orientation. Having concentrated efforts aimed at using the international experience and practice in the field of international economic integration, Romania should reinterpret strategic directions in its EU post-integration period.

In the work, directions of the world economy development in the new conditions of Romania’s economic integration in the EU are investigated; methodological characteristics of TNC international investment activity are revealed; the instruments of the European economy transnationalization (such as the parameter of estimation of the degree of markets internationalization) are defined; the position of Western Europe in the world investment flow is made clear; diagnostics of DFI national and branch structure within the EU is executed; strategic directions of TNC investment activity in European countries, EU, CEFTA, USA, Japan, Canada, Australia, and newly-adhered EU states are revealed. The

author used such managerial instruments as mathematical models to define optimum parity of own and borrowed means (DFI) in the activity of economic agents aimed at the final financial result.

The experience of the EU activity in the field of DFI strategy for Romania and the model of optimum control of the means allocated is analyzed. Specificity of interaction between integration processes and TNC is defined. On the basis of the research conducted, the author has proved the interdependence between the degree of regional integration and TNC-supported transnational capital migration in the EU, favorable social and economic consequences for Romania at the stage of pre- and post-integration.

АННОТАЦИЯ

Флорин Йордаке, *„Влияние транснациональных корпораций на интеграционные процессы Румынии в ЕС”*, диссертация на соискание степени доктора экономических наук, специальность: 08.00.14 Мировая экономика; международные экономические отношения.

Развитие современной системы МЭО происходит под воздействием ускоряющих процессов экономической глобализации. Основной движущей силой этого процесса выступают транснациональные корпорации (ТНК), представляющие основной стержень международного бизнеса и действующие в мировом масштабе, укрепляя международные экономические отношения. Одним из направлений экспансии ТНК, определяющим международное промышленное развитие, является их инвестиционная деятельность. Миграция транснационального капитала в форме прямых иностранных инвестиций (ПИИ), является одним из значительных факторов роста мировой экономики и стимулирующим элементом роста национальных экономик и расширения МЭО.

В условиях рыночных отношений растет экономическая конкурентоспособность в целом, растет значимость ТНК на мировом уровне. Для стран с переходной экономикой, чувствительной к внешним факторам, международная экономическая интеграция остается единственным решением, вне зависимости от географического положения или политической ориентации. Румыния, сконцентрировав усилия изучение практики в области международной экономической интеграции, должна переосмыслить стратегические направления развития в период постинтеграции в ЕС.

В работе были исследованы направления развития мировой экономики в новых условиях экономической интеграции Румынии в ЕС; выявлены методологические характеристики международной инвестиционной деятельности ТНК; определены инструменты транснационализации европейской экономики – показатель оценки степени интернационализации рынков; определена позиция Западной Европы в мировом инвестиционном потоке; выполнена диагностика национальной и отраслевой структуры ПИИ в рамках ЕС; определены стратегические направления инвестиционной

деятельности ТНК в европейских странах и др. странах, недавно примкнувших к ЕС. Автор использовал инструменты управления – математические модели для определения оптимального соотношения собственных и заимствованных средств (ПИИ) в деятельности экономических агентов по обеспечению конечного финансового результата. Был проанализирован опыт деятельности ЕС в области стратегии ПИИ в Румынии и модель оптимального управления выделенными средствами. Автор доказал взаимозависимость степени региональной интеграции и миграции транснационального капитала в ЕС посредством ТНК, благоприятные социально-экономические последствия для Румынии на этапе до- и постинтеграции.